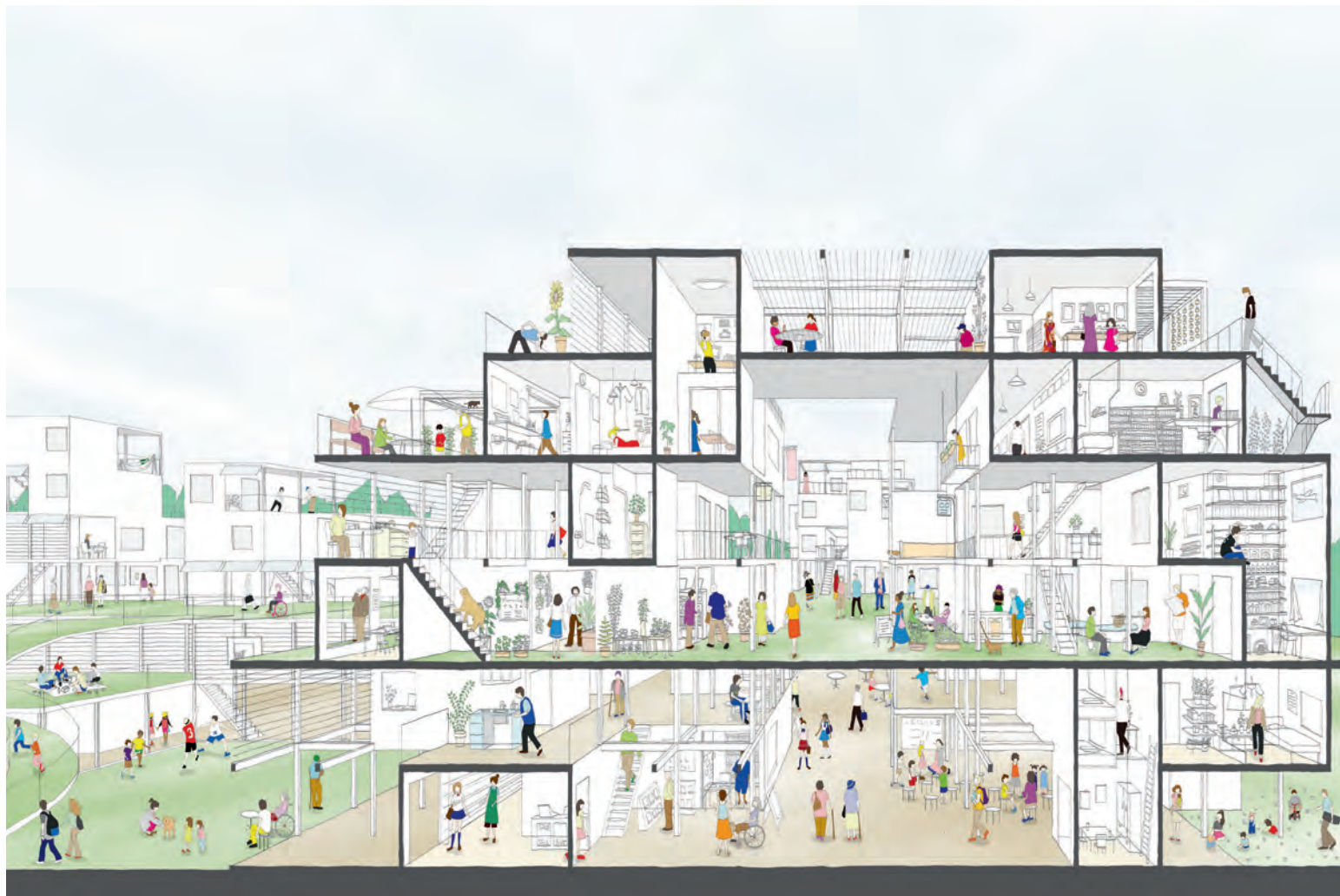

Local Community Area

De *machiya* als nieuw woonmodel
The *Machiya* as a New Model for Dwelling

Doorsnede door een *Local Community Area* met zicht op een overdekte collectieve hof

Cross section through a *Local Community Area*, looking into a covered collective court, Riken Yamamoto & Field Shop, 2012

Kun je een buurt zo organiseren dat wonen én werken op een vanzelfsprekende manier met elkaar zijn verweven? Dat er bewust ruimte wordt gecreëerd voor collectiviteit waardoor een sterke buurtgemeenschap ontstaat, terwijl de privacy van de bewoner wordt gerespecteerd? Het Japanse bureau Riken Yamamoto & Field Shop deed in 2012 een ontwerpstudie naar een nieuwe manier van leven, een concept waarbij ongeveer 500 personen als collectief met elkaar kunnen wonen, de *Local Community Area* (LCA).¹ Het plan was een felle kritiek op de Japanse woningbouwpolitiek, die koopwoningen propageert om de economie te stimuleren, waardoor mensen met een laag inkomen nauwelijks kansen op de woningmarkt hebben.² Deze politiek is zeer eenzijdig gericht op eengezinswoningen en eenkamerappartementen, die als individuele eenheden weinig verbinding hebben met de buurt.

Voor het debat over wonen en werken, dat in deze uitgave van *DASH* centraal staat, kan de Japanse traditie van wonen en werken nieuwe inzichten bieden. Yamamoto's ontwerpstudie is zeer interessant, omdat het deze thematiek op verschillende schaalniveaus bekijkt, van de buurt tot aan de straat en de woning. Riken Yamamoto & Field Shop gaan ervan uit dat het huidige politieke model van het individuele huis achterhaald is.³ Volgens hen wordt het tijd om groter te denken en de grenzen van de woning open te breken.⁴ Maar ook de scheiding tussen wonen en werken stellen zij radicaal ter discussie. Met de vraag welke andere woonsystemen er bestuurlijk mogelijk zijn om de verbondenheid van een buurtgemeenschap te realiseren, bedachten zij de ruimtelijke voorwaarden voor een 'huis' dat uit 500 bewoners bestaat, waar wederzijdse hulp een feit is en waar de individuele eenheid wel aanwezig, maar veel kleiner is. Als er daadwerkelijk gebouwd wordt, stelt Yamamoto, hangt het van de desbetreffende context af hoeveel mensen er bij elkaar zouden kunnen wonen. Hij denkt aan een dichtheid van 500 personen per ha; in een buitenwijk kan dit minder zijn.

De tekeningen en maquettes, die Riken Yamamoto & Field Shop vervolgens uitwerkten, laten zien dat het woonblok de hoofdrol speelt, en niet langer de individuele woning. Het plan gaat uit van kleine wooneenheden, die met een lage huur betaalbaar moeten zijn voor het doorsnee huishouden, en daarnaast is er veel ruimte voor winkels, werkplaatsen, bureaus en praktijkruimten. Het concept van de LCA is gebaseerd op een *ie* (Japans: huis) dat onderverdeeld is in een *mise* (Japans: winkel) en een *nema* (Japans: slaapkamer).⁵ Terwijl de winkel door middel van grote glazen puien veel contact heeft met het publieke domein en de toegangswegen in de buurt, is de slaapkamer intiem en afgesloten. De overgangen tussen beiden worden gerealiseerd door middel van schuifdeuren of smalle trappen. De winkel staat als een buffer tussen publiek en privé. Toiletten, wasruimten en keukens kan Yamamoto zich ook als gemeenschappelijke voorzieningen voorstellen; hij denkt daarbij aan de vele eenpersoonshuishoudens die nu in Japan vaak maar op enkele vierkante meters moeten wonen. In een andere samenstelling kunnen deze ruimten ook individueel georganiseerd zijn. Flexibiliteit is voor Yamamoto zeer belangrijk. De structuur van de leidingkokers zijn hierop afgestemd.

De relatie tussen individueel en collectief, de zorg voor zowel kinderen als ouderen, en de lokale economie staan in deze studie centraal. Een uniforme woningplattegrond is niet te vinden, omdat het daar niet om gaat. In plaats daarvan is er een groot aantal ruimtelijke studies met combinaties van een slaapkamer met een studio, een spreekkamer, een bedrijf of een woonruimte. Belangrijk bij deze combinaties is de privacy van de slaapkamer, die altijd achter of boven de werk- of winkelruimte ligt.

Riken Yamamoto & Field Shop gaan met dit onderzoek een stap

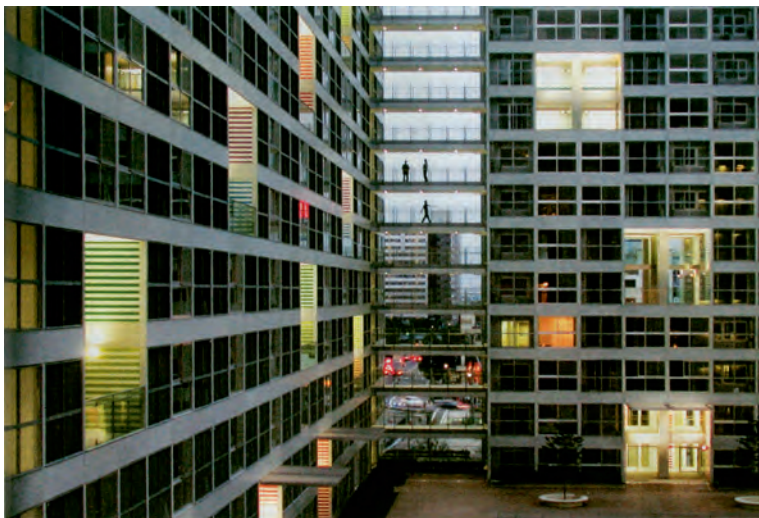
Is it possible to organize a neighbourhood in which living and working are interwoven in a natural way? In which there is room for collectivism, for the creation of a strong community, while the privacy of the resident is respected? In 2012, Japanese studio Riken Yamamoto & Field Shop carried out a design study into a new way of living, introducing a concept that included approximately 500 people living together as a collective, the Local Community Area (LCA).¹ The plan embodied fierce criticism of Japanese housing policies, which promote owner-occupied housing in order to stimulate the economy while people with low incomes have hardly any opportunities on the housing market.² It is a policy that is very unilaterally focused on single-family homes and one-room apartments, which as individual units have little connection with the neighbourhood.

The Japanese tradition of living and working can enrich the debate on this subject, which is central to this issue of *DASH*, with new insights. Yamamoto's design study is so very interesting because it examines this theme at different scale levels, from that of the neighbourhood to that of the street and the dwelling. Riken Yamamoto & Field Shop is of the opinion that the currently dominant political model with regard to individual housing is outdated.³ The architects believe it is time to think big and to open up the boundaries of the dwelling.⁴ In addition, they also radically question the separation of living and working. Wondering if some other housing system capable of connecting a community was administratively possible, they came up with the spatial conditions for a 'dwelling' that houses 500 residents, in which mutual help is a fact and that includes individual units, albeit rather small ones. If this is actually built, says Yamamoto, it will depend on the context in question how many people can live together. He anticipates a density of 500 people per hectare; perhaps less in a suburb.

The drawings and models that Riken Yamamoto & Field Shop subsequently developed show how rather than individual houses, residential blocks now play a leading role. The plan is based on small, low-rent residential units that should be affordable for the average household; there is also plenty of room for shops, workshops, offices and practices. The LCA concept is based on an *ie* (house), which is divided into a *mise* (shop) and a *nema* (bedroom).⁵ While the shop has large glass fronts and therefore a lot of contact with the public domain and nearby access roads, the bedroom is intimate and closed. The transitions between the two are achieved by means of sliding doors or narrow staircases. The shop acts as a buffer between public and private. Yamamoto believes toilets, laundry rooms and kitchens can also be communal facilities – he is thinking of the many single households in today's Japan that often only have a few square metres to live on. In a different setup, these spaces can be individually organized as well. Flexibility is very important to Yamamoto. The structure of the shafts is geared to this.

The relationship between individual and collective, the care for children and the elderly as well as the local economy are central to this study. The floor plans of the dwellings are in no way uniform, because that is not what this study is about. Instead, it includes a large number of spatial studies involving combinations of bedrooms and studios, consulting rooms, businesses or living rooms. What is important in these combinations is the privacy of the bedroom, which is always behind or above the workspace or shop.

With this study Riken Yamamoto & Field Shop take things a step further than they did in their project Shinonome Canal Court, which they realized in 2003 in Tokyo and which features dwellings provided with small work spaces located along a corridor, the so-called SOHO-concept (Small Office-Home Office). Shinonome Canal Court remains focused on the individual unit. In the LCA, the traditional single-family dwelling has disappeared altogether.

Shinonome Canal Court, Tokyo,
Riken Yamamoto & Field Shop, 2003

Variabel gebruik van een woning-
plattegrond met werkruimte aan
gang, Shinonome Canal Court

Variable use of a workhome
adjacent to a corridor, Shinonome
Canal Court

Maquette van een LCA van
gemiddelde dichtheid met
centrale toegangsweg
Model of an LCA of average density
with central access road, Riken
Yamamoto & Field Shop, 2012

verder dan in hun project Shinonome Canal Court, dat zij in 2003 in Tokyo realiseerden en waar iedere woning een aan een corridor gelegen kleine werkruimte heeft, het zogenaamde SOHO-concept (Small Office-Home Office). Bij Shinonome Canal Court blijft het echter bij de individuele eenheid. In de LCA is de traditionele wooneenheid voor het gezin geheel verdwenen.

De LCA wordt als één ‘woonhuis’ gezien. De maquettes van de studie laten zien hoe dit ruimtelijk wordt vertaald: het is een half opengewerkt bouwblok zonder een eenduidige binnenhof, waarbij een hellingbaan dwars door het blok loopt die fietsers en voetgangers naar de eerste verdieping brengt. De doorsnede laat zien dat hier een binnenstraat gedacht is, die deels open is. Kleinere gangen en terrassen, maar ook trappen op verschillende plekken zorgen voor een netwerk van interne voetgangersontsluitingen. Het valt meteen op dat het niet om een traditioneel (Nederlands) bouwblok gaat, we kunnen beter van een weefsel met een duidelijke structuur spreken. De studie lijkt heel radicaal en vernieuwend, maar is bij nadere inspectie duidelijk te passen in een lange Japanse traditie, die van het woon-winkelhuis, de *machiya*.

De *machiya* in het stedelijke blok

Voor de ontwikkeling van de *machiya* nemen we Kyoto als voorbeeld. Kyoto werd stedenbouwkundig ontwikkeld in het *jō-bō*-patroon, een vierkant raster dat de buurten (*cho*) vormde.⁶ De buurt werd via secundaire straten verder ontsloten: door een, twee of drie straten van noord naar zuid, de *oji* (24 m breed) en de *kōji* (12 m breed) in oost-west richting. De door de onderverdeling van percelen veel voorkomende steegjes werden *roji* genoemd (vaak maar 2 tot 3 m breed). De aristocratie organiseerde zich in groepen, zoals rijst-, kleding- en kimonohandelaren of zelfs taalexperts, en hierdoor ontstonden buurten met een specifieke expertise en handel.⁷ Zij vormden vaste gemeenschappen, nog versterkt door het ambacht waarmee de buurt zich profileerde. Iedereen was daar min of meer bij betrokken en afhankelijk van. De handelaars vestigden zich in de *oji* en *kōji* en dit resulteerde in straatgevels met rijen *machiya*s. Het houten latwerk van de gevels van de *machiya* representeerde het specifieke ambacht en nam zo de functie van een etalage over. Langs de *roji* stonden kleine huisjes. Hier woonden de werknemers van de handelaars en dit buurtje werd *fukuroji* genoemd, wat gemeenschap betekent. Door de hiërarchie van de straten (*oji*, *kōji* en *roji*) waren de *roji* de rustige woonstraten, waar iedereen elkaar kende. De huizen hadden geen winkels en werden *nagaya* genoemd.⁸

Ook in het hedendaagse Japan vormt de woon-werktraditie, die de basis van de *machiya* was, nog steeds een belangrijk deel van het stadsleven. In de grote steden van Japan vinden wij regelmatig deze kleine, onopvallende buurten. Ze kenmerken zich door een sociale diversiteit, door een winkelstraat (*oji*) en verder een weefsel van zijstraten en steegjes. Er is veel lokale handel met kleine werkplaatsen en soms zelfs kleine fabrieken. De antropoloog Theodore C. Bestor heeft jarenlang onderzoek in zo'n buurt van Tokyo gedaan, toen hij er zelf woonde. Zijn studies waren erop gericht de sociale cohesie van zo'n buurt te begrijpen en ze geven een goed beeld van haar functioneren.⁹ De enorme hoeveelheid handel, die de wijk tot een levendig geheel maakt, kenmerkt deze wijken en is typisch voor de Japanse economie.¹⁰

De woon-werktraditie leeft voort en dit maakt de studie van Yamamoto & Fieldshop juist zo interessant. De traditionele buurten, waarin de *machiya* en de *nagaya* een hoofdrol speelden, zijn hier in een hedendaagse vorm vertaald. Aan de meest publieke wegen staan de winkels (*mise*); dieper in het weefsel vinden we de meest private

The LCA is seen as one single ‘residence’. The models of the study show how this is translated spatially: into a half-open building block without an unambiguous inner courtyard, with a ramp running right through the block that takes cyclists and pedestrians up to the first floor. The cross section shows that an inner street is projected here too, also partially open. Smaller corridors and terraces as well as stairs in different places create an interior pedestrian access network. This is strikingly unlike the traditional Dutch building block; instead, we could call this a fabric with a clear structure. At first glance the study looks very radical and innovative, but on closer inspection it is clearly in keeping with a long Japanese tradition, that of the residential shop-and-dwelling or *machiya*.

The *Machiya* in the Urban Block

To examine the development of the *machiya* we took Kyoto as an example. Kyoto's urban development follows the *jō-bō* pattern, a square grid that forms neighbourhoods (*cho*).⁶ These neighbourhoods were subsequently opened up by secondary streets: one, two or three streets from north to south, the *oji* (24 m wide) and the *kōji* (12 m wide) from east to west. The omnipresent alleys, which resulted from the subdivision of parcels, were called *roji* (often only 2 to 3 m wide).

The aristocracy organized itself into groups, such as rice, clothing and kimono traders or even language experts, and this created neighbourhoods with specific expertise and trades.⁷ They formed fixed communities that were strengthened by the fact that crafts were practised neighbourhood-wide. Every resident was more or less involved with and dependent on these. The traders settled in the *oji* and *kōji* and this resulted in street fronts consisting of rows of *machiya*. The wooden latticework of the *machiya* façades represented a particular craft and thus served as a shop window. Along the *roji* were small houses. This is where the merchants' employees lived; such a neighbourhood was called a *fukuroji*, meaning community. Due to the hierarchy of the streets (*oji*, *kōji* and *roji*), the *roji* were quiet residential streets in which everybody knew everybody. The houses here had no shops and were called *nagaya*.⁸

In contemporary Japan, the traditional combination of business and residence that is the basis of the *machiya* still plays an important part in urban life. Small, inconspicuous neighbourhoods such as these are quite common in the big cities of Japan. They are characterized by their social diversity, shopping streets (*oji*) and web of side streets and alleys. There is a lot of local trade by small workshops and sometimes even small factories. The anthropologist Theodore C. Bestor studied one of these neighbourhoods in Tokyo for years when he lived there himself. His studies were aimed at understanding the social cohesion of such neighbourhoods and they provide a true picture of their functioning.⁹ The enormous amount of trade that makes a community a lively whole is typical of these neighbourhoods as well as of the Japanese economy in general.¹⁰

The traditional combination of working and living persists and this is what makes Yamamoto & Field Shop's study so interesting. They translate traditional neighbourhoods, in which the *machiya* and the *nagaya* play a leading role, into a contemporary form. On the most public roads are the shops (*mise*); towards the heart of the web we find the most private spaces (*nema*), which remind us of the *nagaya*. The sense of responsibility that could be developed in the Local Community Area recalls the *fukuroji* community.

Oku – a Gradual Transition between Public and Private

Japanese poet and aesthetician Zeami Motokiyo (1363-1443) once wrote: ‘A thing is more beautiful when it is hidden.’ This refers to the

ruimten (*nema*), die aan de *nagaya* herinneren. Het verantwoordelijkheidsgevoel die in de *Local Community Area* ontwikkeld zou kunnen worden, herinnert aan de gemeenschap van de *fukuroji*.

Oku: een geleidelijke overgang tussen publiek en privé

De Japanse dichter en estheticus Zeami Motokiyo (c.1363-c.1443) schreef ooit: 'Iets is veel mooier als het verborgen is.' Hij benoemt hier het esthetische concept van *Oku* waarin de gelaagdheid van de ruimten een grote rol speelt. Architect Fumihiko Maki vergelijkt dit principe met de lagen van een ui: steeds weer een nieuwe laag, steeds weer een nieuwe ruimte, in elkaar of achter elkaar geschakeld tot aan de kern, de essentie – het schoonste.¹¹ De *machiya* kent deze gelaagdheid van winkel via woonruimten tot aan de meest private ruimten en het pakhuis (te begrijpen als de schatkamer) achterop het perceel. Eigenlijk begint deze gelaagdheid al bij de structuur van de wijk die opgebouwd is uit hoofdstraten, zijstraten en kleine woonstraten. Vervolgens is de gelaagdheid ook te herkennen in de verschillende attributen om overgangen tussen straat en *machiya* te creëren, en ten slotte in de *machiya* zelf. Als een matroesjka-pop bouwt *Oku* zich van wijk tot huis op. Bij de *Local Community Area* bouwt zich de privésfeer ook zo op, van de straat via verschillende toegangen, collectieve terrassen, glazen puien van winkels tot aan de meest private ruimte, de *nema*.

De *machiya*: een traditioneel Japans winkel-woonhuis

Bouwkundig lijkt de *machiya* fragiel. Gebouwd van hout, stro, leem en rijstpapier is dit huis kwetsbaar, zelfs binnen een dag gesloopt. De cultuur van dit woon-winkelhuis is echter zeer sterk en heeft zich door de eeuwen heen bewezen.¹² De *machiya* is in heel Japan te vinden, afhankelijk van de regio in verschillende varianten. De stichting van Kyoto als hoofdstad van Japan in 794 en de oorsprong van de *machiya* vallen samen.

Als hoofdstad trok die stad al gauw handelaars aan. Deze hadden het privilege zich in het centrum van Kyoto te vestigen. Ze gebruikten de straten als handelsplaatsen, vergelijkbaar met marktplaatsen. Oude schermtekeningen (*rakuchu rakugai zu*) laten nog zien hoe tijdelijk en geïmproviseerd de eerste kraampjes voor de woonhuizen waren en hoe winkel en woonruimte in elkaar overvloeiden. Langzaam werden de kraampjes door gebouwen vervangen en de *machiya* was een feit.

Machi is een ruimte aan de straat en *ya* duidt op de winkel in deze ruimte aan de straat.¹³ De winkel wordt ook bij de *machiya mise* genoemd en staat, net als bij de LCA, altijd tussen publieke en privé woonruimte in. De *machiya* heeft een breedte van gemiddeld 5,40-6,00 m (er zijn ook *machiya* van 10 m breed) en een diepte van soms wel 20 à 30 m waardoor het huis in de regel smal en diep is.¹⁴ Aangezien deze huizen in een rij staan, moet de verlichting van de ruimten door binnentuinen en patio's worden geregeld. Een lange gang (*toriniwa*) vormt de ruggengraat voor de ontsluiting van het hele huis. Hij loopt door tot aan de kleine ommuurde tuin en het pakhuis, en is onderverdeeld in een voor-, midden- en achtergedeelte. Deze verdeling reflecteert de toenemende privacy van de ruimten.¹⁵ De privé vertrekken van de familie liggen naast de gang of, via een smalle trap, op de eerste verdieping.

Het versmelten van straat en winkel

De gelaagdheid van de publieke naar de meest private ruimten van het woon-winkelhuis wordt al in de smalle zone tussen straat en winkel voelbaar. Door middel van een grote hoeveelheid elementen wordt een drempel tussen publiek en privé opgebouwd. Een iets

aesthetic concept of *oku* in which the stratification of the spaces plays an important role. Architect Fumihiko Maki likens this principle with the skin of an onion: one layer after the other, always yet another new space, telescoped or in succession towards the core, the essence – the most beautiful.¹¹ The *machiya* has such a stratification, from shop through living spaces to the most private spaces and the storage space (by way of 'treasury') at the back of the plot. In fact, this stratification begins with the structure of the district, which comprises high streets, side streets and small residential streets. The stratification can subsequently also be recognized in the different elements that create transitions between the street and the *machiya*, and finally inside the *machiya* itself. Like a Russian Matryoshka doll, *oku* develops from district to dwelling. In the Local Community Area, the personal environment develops this way as well: from the street, through various entrances, collective terraces and glass shop fronts to the most private space, the *nema*.

The *Machiya* – A Traditional Japanese Shop-and-Dwelling

Architecturally, the *machiya* seems fragile. Built of wood, straw, loam and rice paper, the house is vulnerable and can even be demolished within a day. The culture of this shop-and-dwelling is very strong, however, and has proven itself over the centuries.¹² The *machiya* is found all over Japan, in different varieties depending on the region. The foundation of Kyoto as the capital of Japan in 794 and the origin of the *machiya* coincided.

As a capital, the city soon attracted traders. They had the privilege of establishing themselves in the centre of Kyoto and used the streets as trading places, similar to market places. Old screen paintings (*rakuchu rakugai zu*) show how temporary and improvised the first stalls in front of the dwellings were and how shop and living space merged. Slowly, the stalls were replaced by buildings and the *machiya* became a fact.

Machi refers to a space on the street and *ya* refers to the shop in this space on the street.¹³ The shop that is part of the *machiya* is also called the *mise* and is always located between the public space and the personal living space, just as in the LCA. An average *machiya* is 5.4 m to 6 m wide (although a *machiya* can be up to 10 m wide) and up to 20 m to 30 m deep, making the average house narrow and long.¹⁴ Since the houses stand in rows, the lighting of the rooms is organized across courtyards and patios. A long corridor (*toriniwa*) forms a backbone that opens up the entire house. It ends in a small walled garden with a storage space and is divided into a front, middle and back section. This division reflects the increasing privacy of the spaces.¹⁵ The family's private quarters adjoin the corridor or, accessed by a narrow staircase, are on the first floor.

The Merging of Street and Shop

The stratification between the public and the most private spaces of the shop house is already discernible in the narrow zone between the street and the shop. A large number of elements create a threshold between the public and the private, including a slightly higher sidewalk mediating between the two. The shop (*mise*) front and the adjoining dwelling entrance are covered by latticework; when the shop is closed, living and working are hidden behind these screens. Protruding eaves (*hisashi*) shelter the shop's wooden latticework façade, its wooden bay windows and the front door to the living area.

A wooden bench (*agemise*) is often placed in front of the latticework shop front on which merchandise is displayed and which is folded up when the shop is closed, apparently a relic from a past in which the shops were only stalls in front of houses. A *noren*, a curtain with a family or company name on it, hangs in front of the access to the *toriniwa* and

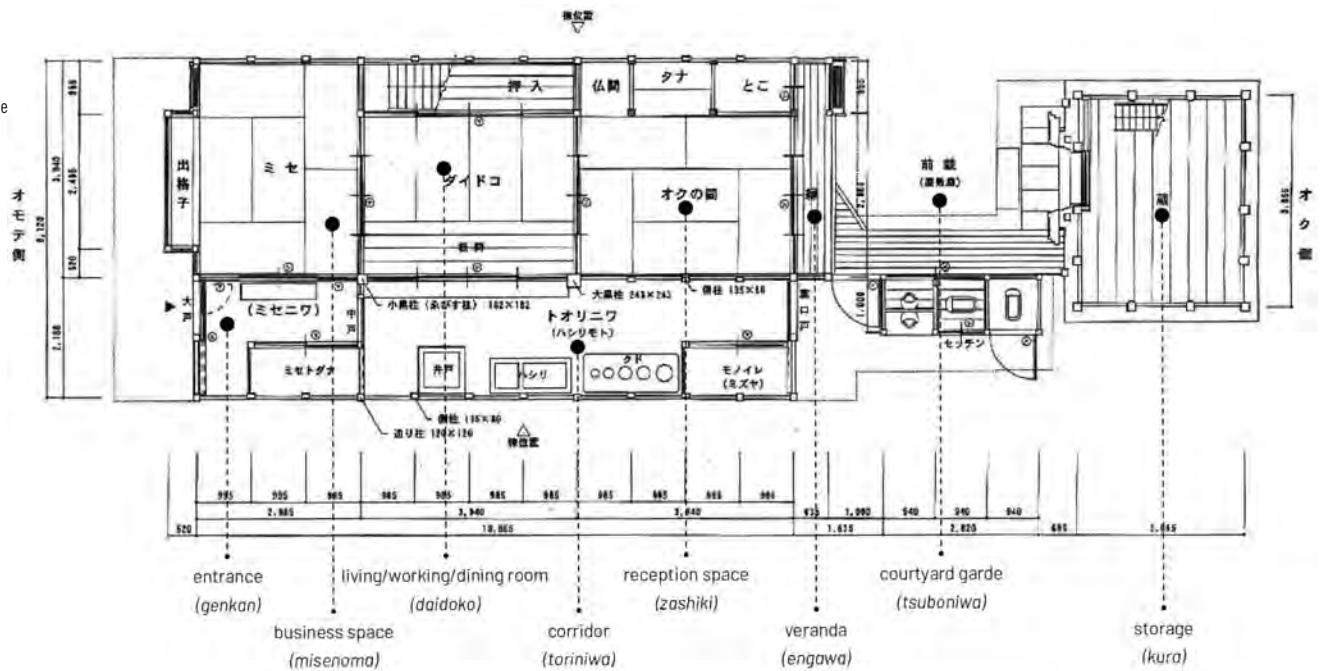

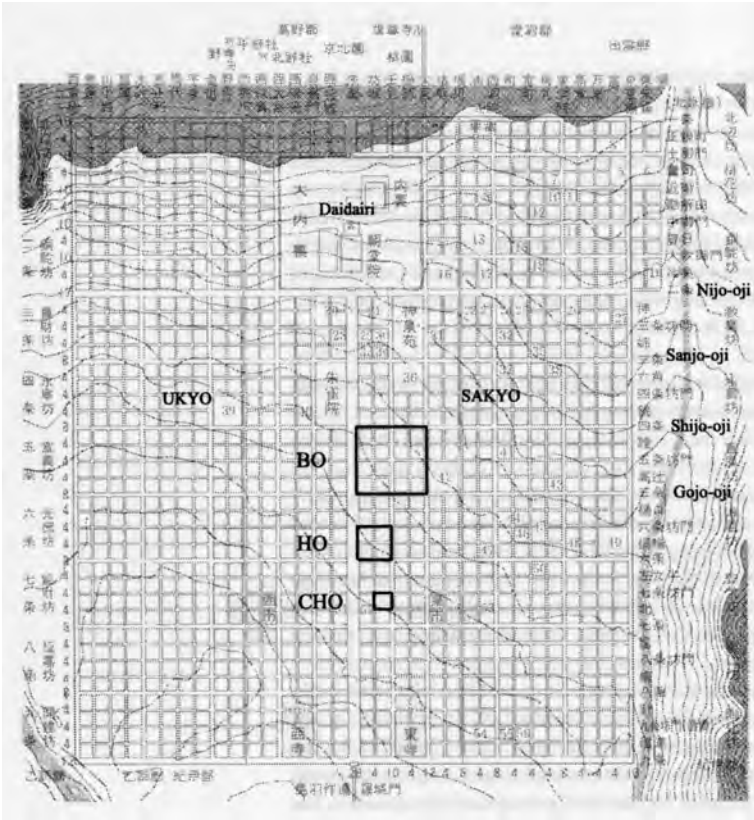
Machiya, Tsumago

Oude schermtekening (detail),
Taferelen in en om de hoofdstad,
Ikeda-bon, zeventiende eeuw

Ancient screen painting (detail)
Scenes in and around the capital,
Ikeda-bon, seventeenth century

Machiya, imaginaire plattegrond
van het basistype
Imaginary floor plan of the basic type

Roji, Shinmachi Dori, Kyoto

Heiankyo, uitsnede van de beoogde stadsuitleg
Heiankyo, detail of the intended expansion

Drempelgebied van verschillende gesloten (in Kyoto) en geopende (in Kiso Valley) machiya

hoger gelegen stoepje bemiddelt hier tussen beide. De gevel van de winkel (*mise*) en de ingang tot het woonhuis ernaast bestaan uit tralies van houten latten; als de winkel gesloten is, wordt het wonen en werken achter deze schermen verborgen gehouden. Een doorlopende luifel (*hisashi*) beschermt het houten traliewerk van de winkel, de houten erkers en de voordeur naar het woongedeelte. Tegen het traliewerk van de winkel aan staat vaak een houten bankje (*agemise*) waar koopwaren uitgesteld kunnen worden en dat opgeklapt wordt als de winkel gesloten is; het lijkt een relict uit een verleden waarin de winkels alleen maar kraampjes voor de huizen waren. Een *noren*, een gordijn met een familie- of bedrijfsnaam erop, hangt voor de toegang tot de *torinawa* en de woonruimten. Het verbergt de deur en werkt als een sluier. Als de winkel open is, schuift men de gevel met zijn traliewerk opzij of men kan hem zelfs helemaal uit het kozijn halen.

Voor een buitenstaander is deze drempel deels moeilijk te doorgronden en zeer cultureel bepaald; dit geldt bijvoorbeeld voor de Shinto-symbolen op het gordijn. De dubbelzinnigheid tussen publiek domein en winkel is een kwaliteit van de *machiya*, omdat dit gebied zowel als scheiding en als uitnodiging gebruikt kan worden. De winkel kan publieke ruimte worden.¹⁶

the living spaces, hiding the door like a veil. When the shop is open, the latticework front is slid aside or taken from the frame in its entirety.

To the outsider, this threshold is somewhat difficult to understand as it is very culturally determined, for example the Shinto symbols on the curtain. The ambiguity between the public domain and the shop is a quality typical of the *machiya*, because this area can be used both to separate and to welcome. The shop can potentially turn into a public space.¹⁶

Living and Working Concepts Today

In recent years, workhomes are increasingly popular in Japan because they provide space for small-scale informal industry. The government stimulates working from home both fiscally and through zoning plans that allow a mix of living and working functions. One example are the residential districts in Tokyo, where, despite the strict monofunctionality of the zoning plan, every home is allowed a 49 per cent work function.¹⁷ At the same time, the government stimulates the purchase of owner-occupied single-family dwellings. The interest in workhomes extends to individual dwellings as well as residential buildings, indeed, even to large-scale new housing estates consisting of workhomes such as Shinonome Canal Court. Due to high land prices, every inch of land is used to maximum effect in cities such as Kyoto, Osaka and Tokyo. There are

Local Community Area, Riken
Yamamoto & Field Shop, 2012

Het woon-werkconcept vandaag

De laatste jaren zijn in Japan de woon-werkwoningen steeds meer gewild, omdat ze ruimte bieden aan de kleinschalige informele industrie. De overheid stimuleert het thuiswerken zowel fiscaal, als via bestemmingsplannen die een menging van woon- en werkfuncties toestaan. Een voorbeeld zijn de woonwijken in Tokyo, waar ondanks de strikte monofunctionaliteit iedere woning volgens het bestemmingsplan 49 procent werkfunctie mag hebben.¹⁷ Tegelijkertijd stimuleert de overheid de koopwoning voor het individuele gezin. De interesse in woon-werkhuizen is zowel in individuele huizen en woongebouwen, maar zelfs ook in grootschalige woon-werk nieuwbouwwijken zoals Shinonome Canal Court te herkennen. Wegens de hoge grondprijzen in steden als Kyoto, Osaka en Tokyo wordt elke centimeter maximaal benut. Een hedendaags woonhuis van maar een of hooguit twee verdiepingen, zoals de *machiya* dat was, vinden wij in de grote steden nauwelijks. Het concept van *oku* lijkt echter diepgeworteld en vertaalt zich in een *verticale machiya*.¹⁸ Dit zijn woonhuizen met een winkel of kantoor op de begane grond met hierboven nog vier tot zes verdiepingen. Het wonen op een klein vloeroppervlak biedt op de hogere lagen steeds meer privacy. De karakteristieke drempelzone van de *machiya* vindt men hier weer terug. Atelier BOW-WOW heeft meerdere combinaties van woon-werkhuizen gerealiseerd; een van de bekendste voorbeelden is hun eigen atelier en woonhuis in Tokyo. Maar er zijn ook andere architecten die de behoefte aan woon-werkcombinaties oppakken. Architect Koh Kitayama schat zelf dat zo'n 50 procent van zijn ontwerpen woon-werkcombinaties zijn.¹⁹ Meestal gaat het om een of enkele werkruimten of ateliers op straatniveau en appartementen op de verdiepingen. Privacy is bij alle ontwerpen een belangrijk thema. In de decennia van economische groei is het bewustzijn voor visuele én ook akoestische privacy in Japan enorm toegenomen. Dit ging zelfs zo ver dat de privésfeer belangrijker werd geacht dan de openingen naar buiten.²⁰ Het blijft bij de gebouwde voorbeelden echter toch bij individuele huizen en gebouwen met enkele appartementen en werkruimten. Riken Yamamoto & Field Shop zetten daarom met hun *Local Community Area* een buitengewone stap en zorgen voor het herzien van de gehele woon-werktypologie.

De LCA en de Japanse traditie van de woon-werkcombinatie

Het artikel begon met de vraag naar de organisatie van een buurt, woon- en werkenheid zodanig dat een sterke sociale cohesie ontstaat en tegelijkertijd een hoge mate van privacy voor de bewoners gewaarborgd is. Zowel de LCA als de *machiya* zijn geen geïsoleerde ontwerpen, maar vormen beide een zorgvuldig opgebouwd systeem, dat gebruik maakt van een duidelijke hiërarchie om de verschillende schaalniveaus te ordenen en te koppelen, van buurt tot interieur. Bij de *machiya* gold: hoe smaller de straat, hoe sterker de private sfeer (*oku*). De *Local Community Area* is een hedendaagse vertaling van deze traditionele buurt. Ook hier ontstaat vanaf een hoofdtoegangsweg tot de eerste verdieping een netwerk van secundaire straatjes en steegjes (*roji*) – ook verticaal.

Een tweede overeenkomst is de overgang tussen straat en huis. Tussen straat en *machiya* lag de drempel, de *machiya* kon zich naar de straat toe helemaal afsluiten en openen. Bovendien zorgde een niveauverschil voor een letterlijke drempel. De winkel van de *Local Community Area* heeft een glazen pui, waardoor het publieke wegnen en de winkel grotendeels kunnen versmelten. Achter de drempel bood de *machiya* veel ruimte voor de privacy van het wonen, omdat de winkel altijd als element tussen straat en wonen stond, en

hardly any contemporary dwellings of only one or at most two floors, like the *machiya*, to be found in any of the big cities. However, the *oku* concept seems to be deeply rooted and is translated into vertical *machiya*.¹⁸ These are dwellings that include shops or offices on the ground floor and are topped by four to six more floors. Living on a small floor surface on the higher floors offers increasingly more privacy. The characteristic threshold area of the *machiya* is also found here. Atelier Bow-Wow has realized several combinations of workhomes; one of the best known examples is their own studio and dwelling in Tokyo. But there are more architects who address the demand for living and working combinations. Architect Koh Kitayama himself estimates that about 50 per cent of his designs combine dwellings and workspaces.¹⁹ This mainly involves one or more workspaces or studios at street level and apartments on the upper floors. Privacy is an important theme in all designs. In the decades of economic growth, awareness of visual as well as acoustic privacy has increased enormously in Japan. This even went so far that private space was considered more important than openings to the outside.²⁰ However, the built examples still only include individual houses and buildings with a few apartments and workspaces. Riken Yamamoto & Field Shop's Local Community Area thus represents an extraordinary step that stimulates the revision of the entire workhome typology.

Local Community Area and the Traditional Japanese Combination of Business and Residential Use

This essay started with the question whether it is possible to organize a neighbourhood for a living and working community that will display strong social cohesion while the privacy of residents is guaranteed at the same time. Rather than isolated designs, both the LCA and the *machiya* create carefully constructed systems in which a clear hierarchy organizes and links the different scales, from neighbourhood to interior. In *machiya*, the rule is: the narrower the street, the stronger the private aspect (*oku*). The Local Community Area is a contemporary translation of this traditional neighbourhood. Here too, a main access road to the first floor opens onto a network of secondary streets and alleys (*roji*) – including vertical ones.

A second similarity is the transition between the street and the building. There is a threshold between the street and the *machiya*, which can be opened or closed off from the street completely. In addition, a difference in level creates a literal threshold. The Local Community Area shops have glass façades by which the public road network and the shops can largely merge. Across the threshold, *machiya* offer a lot of space for residential privacy because the shop is always a separating element between the street and the dwelling and the transition from public to private circuits (*oku*) is also carefully carried through inside the dwelling itself. This also happens in the Local Community Area, in which shops are located on the public road and living spaces above or behind them.

Both examples have something else in common. By its specific physical stratification, the *oku* concept guides and supports all social relationships in both projects. These are both the negative (nuisance) and the positive relationships of collectivity and mutual benefit. These examples thereby demonstrate how important local cultures and traditions are. They teach us lessons and are a valuable breeding ground for future developments.

het begrip van schakelingen van publiek naar privé (*oku*) in het huis zelf ook zorgvuldig werd doorgezet. Dit gebeurt ook bij de *Local Community Area* waar de winkel langs de openbare weg gedacht is en de woonruimte erboven of erachter ligt.

Beide voorbeelden hebben nog iets gemeenschappelijks. Het concept van *oku* stuurt en steunt in beide projecten met zijn specifieke fysieke gelaagdheid alle sociale relaties. Dit zijn zowel de negatieve (overlast) als de positieve verbanden van collectiviteit en wederzijds profijt. Daarmee laten deze voorbeelden zien hoe belangrijk lokale culturen en tradities zijn. Zij leren ons lessen en zijn een waardevolle voedingsbodemp voor toekomstige ontwikkelingen.

Noten

- De studie maakte deel uit van de eerste 'House Vision'-tentoonstelling, maart 2013 in Tokyo. Behalve Riken Yamamoto & Field Shop namen verschillende architecten hieraan deel, o.a. Shigeru Ban, Kengo Kuma en Toyo Ito. 'House Vision' kiest het huis als uitgangspunt van een (architectonische) opgave om energieproblemen, communicatie, mobiliteit, de vergrijzende samenleving, de relatie tussen stad en land, traditioneel landgebruik en nog veel meer thema's aan de orde te stellen.
- De studie werd in diverse Japanse tijdschriften gepubliceerd, zie: <http://archeyes.com/riken-yamamoto-field-shop-local-community-area/>.
- Het artikel in *ARCH+*, nr. 208 (augustus 2012) toont de statistieken. In 1960 introduceerde de Japanse regering het 'One House = One family' model. In Tokyo werd toen op vier personen per huishouden gerekend, waarvan 10 procent 65+. In 2011 telde een huishouden nog maar twee personen, waarvan 23 procent 65+. In 2015 werd een huishouden op 1,9 personen geschat met een aandeel van 27 procent 65+.
- De studie liep vooruit op de tentoonstelling 'House Vision 2', met het thema 'Co-dividual', die in 2016 in Tokyo werd gehouden.
- Nema*: Japans *ne* = wortel, oorsprong en *ma* = ruimte, leegte.
- Voor Kyoto heeft Karin Löfgren deze geometrie onderzocht: beginnend bij de kleinste blokeenheid, de *cho* van 121 x 121 m, vormden vier *cho* weer een *ho* (16 blokken) en vier *ho* weer een *bo*. De kleinste blokeenheid werd in 32 percelen, *henushi*, onderverdeeld die 30,3 m (oost-west) x 15,15 m (noord-zuid) groot waren. Zie: K. Löfgren, *History and Architecture of the Kyoto Town House* (Stockholm: KTH Royal Institute of Technology, 2003).
- Ibid.*, 51-55.
- Chr. Bruman, *Machiya vs Manshon – Notizen vom Kyotoer Häuserkampf*, Deutsches Institut für Japanstudien, jrg. 13 (2001), 162.
- T.C. Bestor, *Neighborhood Tokyo* (Stanford, CA: Stanford University Press, 1989).
- Ibid.*, 9. Maar liefst 20 procent van de niet-agrarische arbeidskracht in Japan kwam in 1982 al uit de private sector, toen zo'n 10 miljoen mensen.
- Fumihiko Maki, 'Japanese City Spaces and the Concept of Oku', *Japan Architect*, (mei 1979): 'The word *oku*, expressing a distinctive Japanese sense of space, has long been a part of the vocabulary of daily life. It is interesting to note that the use of the term with respect to space is invariably premised on the idea of *okuyuki*, or depth, signifying relative distance or the sense of distance within a given space. The Japanese, long accustomed to a fairly high population density, must have conceived space as something finite and dense and, in consequence, developed from early in their history a sensitivity finely attuned to relative distance within a delimited area.'
- S. Suwa, *The Preservation of Kyo-machiya: A Survey of Past History, Future Plans and Current Attitudes Regarding the Unique Vernacular Architecture of Kyoto*, afstudeerscriptie Master of Arts, Kyoto Notre Dame University Graduate School of Humanities and Social Sciences Program in Applied English and Intercultural Studies (2006), 4. Zie: http://www.wachagashi.jp/kosendo/media/the_preservation_of_kyo-machiya.pdf.
- Ibid.*, 11.
- F. Holliss, *Beyond LIVE/WORK: The Architecture of Home-Based Work* (Londen/New York: Routledge, 2015), 32. De smalle gevel werd door de belastingwetten veroorzaakt, waarbij de breedte van de gevel de hoogte van de belasting bepaalde.
- Kyoto Center for Community Collaboration, *Machiya Revival in Kyoto* (Kyoto: Mitsumura Suiko Shoin, 2009), 11.
- Alle begrippen rond *machiya* komen uit: *ibid.*
- Holliss, op. cit. (noot 14), 163-165.
- Ibid.*, 71.
- Ibid.*, 75.
- ARCH+*, op. cit. (noot 3), 100.
- The study was part of the first 'House Vision' exhibition, held in March 2013 in Tokyo. Besides Riken Yamamoto & Field Shop, several architects participated, including Shigeru Ban, Kengo Kuma and Toyo Ito. 'House Vision' chooses the house as the starting point for an (architectural) task to address energy problems, communication, mobility, an ageing society, the relationship between city and country, traditional land use and many other themes.
- The study was published in various Japanese magazines, see: <http://archeyes.com/riken-yamamoto-field-shop-local-community-area/>.
- The article in *ARCH+*, no. 208 (August 2012) contains the statistics. In 1960 the Japanese government introduced the 'One House = One Family' model. In Tokyo, four people were expected per household at the time, of whom 10 per cent were 65+. In 2011, there were only two people left in a household, 23 per cent of whom were 65+. In 2015, a household was estimated at 1.9 people with a share of 27 per cent 65+.
- The study anticipated the exhibition 'House Vision 2', with the theme 'Co-dividual', which was held in Tokyo in 2016.
- Nema*: Japanese *ne* = root, origin and *ma* = space, emptiness.
- For Kyoto Karin Löfgren investigated this geometry: starting with the smallest block unit, the 121 x 121 m *cho*, four *cho* in turn formed a *ho* (16 blocks) and four *ho* a *bo*. The smallest block unit was divided into 32 plots, *henushi*, which were 30.3 m (east-west) x 15.15 m (north-south) in size. See: K. Löfgren, *History and Architecture of the Kyoto Town House* (Stockholm: KTH Royal Institute of Technology, 2003).
- Ibid.*, 51-55.
- Chr. Bruman, *Machiya vs Manshon: Notizen vom Kyotoer Häuserkampf*, Deutsches Institut für Japanstudien, vol. 13 (2001), 162.
- T.C. Bestor, *Neighborhood Tokyo* (Stanford, CA: Stanford University Press, 1989).
- Ibid.*, 9. As much as 20 per cent of Japan's non-agricultural labour came from the private sector in 1982, c. 10 million people at the time.
- Fumihiko Maki, 'Japanese City Spaces and the Concept of Oku', *Japan Architect*, (May 1979): 'The word *oku*, expressing a distinctive Japanese sense of space, has long been a part of the vocabulary of daily life. It is interesting to note that the use of the term with respect to space is invariably premised on the idea of *okuyuki*, or depth, signifying relative distance or the sense of distance within a given space. The Japanese, long accustomed to a fairly high population density, must have conceived space as something finite and dense and, in consequence, developed from early in their history a sensitivity finely attuned to relative distance within a delimited area . . .'
- S. Suwa, *The Preservation of Kyo-machiya: A Survey of Past History, Future Plans and Current Attitudes Regarding the Unique Vernacular Architecture of Kyoto*, graduation thesis Master of Arts, Kyoto Notre Dame University Graduate School of Humanities and Social Sciences Program in Applied English and Intercultural Studies (2006), 4. See: http://www.wachagashi.jp/kosendo/media/the_preservation_of_kyo-machiya.pdf.
- Ibid.*, 11.
- F. Holliss, *Beyond LIVE/WORK: The Architecture of Home-Based Work* (Londen/New York: Routledge, 2015), 32. The narrow façade was caused by tax laws, whereby the width of the façade determined how high the tax rates were.
- Kyoto Center for Community Collaboration, *Machiya Revival in Kyoto* (Kyoto: Mitsumura Suiko Shoin, 2009), 11.
- All of the terms concerning *machiya* are from: *ibid.*
- Holliss, op. cit. (note 14), 163-165.
- Ibid.*, 71.
- Ibid.*, 75.
- ARCH+*, op. cit. (note 3), 100.